

למה אני אוהב את ימימה טשרנוביץ

מאת אלכס זהבי

מעולם לא דיווחתי לעצמי, למה אני אוהב את ימימה טשרנוביץ. בדיעבד מתברר לי, שניצלתי בכל הזדמנות לפגוש אותה, להיענות למשאלותיה (והן מעטות וצנועות) ולבטא את הערכתי אליה. למעשה, לא את כל ספריה אני אוהב, וייתכן, שהספרים האהובים עלי התיישנו — אם כי לא העזתי לחזור ולקרוא אותם, שמה אתאכזב. רק משיצאתי מטקס הענקת פרס זאב לימימה, והלכתי לביתי, נזכרתי בתגובתי כילד על הפגישה עם "שמונה בעקבות אחד", אך עד שהספקתי לשחזר, נזכרתי ב"כושי ונושי נוסעים לירושלים" ובסיפורים על רמה, ונעצרתי. כאן מתחילה ראשי תו של הרומן הסמוי בני לביונה, כאשר משך שנים רבות, אני ממלא את התפקיד ה"פעיל", ואילו היא — דמות מסתורית, שגרה במעונות עובדים; אינני מנסה אפילו ללכת ולבחון כיצד היא נראית, שמה. הפגישה עם הברודס תאכזבני. מאוחר מאד כעבור מחצית יובל שנים התברר לי, שהיה זה פחד שווא.

מכל הסיפורים, שסופרו לי בגן ונקראו בכיתה א' אני זוכר את סיפוריה של ימימה. בעת ההאזנה להם חשתי חמימות רבה. כיום ברור לי הטעם. עלילות הסיפורים (לא של ימימה) שסופרו לנו, לי ולחבריי, התרחשו במציאות כתובה וזרה. לשונם היתה "לשון של סיפורים", שעוצבה לא מעט עלידי ז' אריאל ב"מאה ואחד סיפורים" ועלידי ליון קיפניס וסופרים ומתרגמים אחרים שטרחו איש-איש לפי רוחו לענות על צרכינו.

אמנם "שלושה דובים" ו"יהושע הפרוע" ואפילו "מקס ומוריץ" היו חיוניים לנו מאד, אך עולמם היה זר, רחוק ושונה. סביבתנו היתה בהירה ופשוטה, הלשון ששמענו — לשון עניינית ונטולת מליצות, הבעיות שהעסיקו אותנו היו בעיות של ילדים, שנסעו באוטובוס, שיחקו בארגז החול, הלכו לים ולהבדיל — לקופת-חולים, אהבו גננת אחת ופחדו מהשנייה, פחדו מהחושך ומהרופא ואהבו לאכול ב"תנובה" בקיצור, על בעיות של ילדים החווים אותן בלשון עברית מודרנית לא קראו באזינינו ולא סיפרו לנו. עד שבאו כושי ונושי, רמה ואחר-כך גם זנה — גיבורים קרובים מאד, אינטימיים, שעולמם כעולמנו, סביבתם העירונית וביתם דומים לשלנו, והם מדברים בלשוננו.

אני זוכר עדיין את מראה הספרים ואת הריגוש הגדול שבהאזנה למהו כמו — אינטימי. ברור לי היום, שאלו סיפורים הצומחים מתוך רקע הדומה לזה שלי, הילד מעניק הרבה מעצמו, הדיאלוג שהוא מנהל עם הטכסט הקרוב-האינטימי שונה מאשר עם זה המשמעותי, אולי יותר, אך רחוק. הופעת "שמונה בעקבות אחד" היתה חג. לאחר שנדדנו עם אמיל ברחובות ברלין (והימים ימי מלחמת העולם השנייה, ואיננו מעלים על הדעת שאמיל וחבריו עלולים להיות הגרמנים השנואים כל כך), שיחקנו מחניים בגוֹזֶפֶסֶט, נדדנו עם גיבורינו בערבות רוסיה ובאמריקה

הדרומית, זכינו סוף־סוף להרפתקה אמיטית המתרחשת סמוך לנו, שגיבוריה הם הילדים המוכרים לנו, אשר מצליחים למלא את משאלתנו — להילחם ברע הנורא, ברע הגרמני, ולנצח.

ייתכן, ש"שמונה בעקבות אחד" היה טוב פחות מספרי קסטנר ומולנאר וורן, אך לא היה חשוב. משלא צריך היה להתאמץ להגות שמות זרים, לנסות לדמיין מקומות התרחשות רחוקים, ולהתאמץ כדי לסלק יסודות לא־מוכרים ומשונים כדי להגיע אל הקרוב והמשמעותי — היתה השמחה גדולה. נמצאו אז ספרי הרפתקה עבריים בודדים שגיבוריהם ילדים, רובם היסטוריים כ"מעל החרבות" של צ' ליברמן ובלית ברירה נאחזו בהם. אך ימימה הביאה הכל: סיפור הרפתקה מהימו, שגיבוריו ילדים בני הזמן, הנאבקים בסמל הרע וממלאים משאלה אקטור־אלית, כשהם מתנהגים כמונו, דוברים בלשון שלנו, שמותיהם כשם חברינו, והם פועלים בסביבה קרובה כל כך. קשה לתאר איך חיזק ספר זה את הרגשת הזהות העצמית שלנו — כמונו ככולם.

אחר־כך קראנו עוד את "אי הילדים" ו"אחד משלנו" וספרים אחרים, אך אין כ"אהבה ראשונה" תמימה אשר אולי אינה מובנת למי שגדל על ברכי ספרות ילדים אותנטית ויפה כזו הנכתבת בדור האחרון, כשחלק ממחבריה חוו יחד עמי בילדותם את חווית הקריאה בסיפוריה של ימימה.
